

„Господ је застава моја“

(2. Мојс. 17:15)

ГОСПОДЕ СИЛА, БУДИ С НАМА, јер другога
помоћника у тузи немамо изван Тебе; Господе
сила, смилуј се на нас.

Суди Господе, оне који нам чине зло, обори
оне који хоће да нас оборе.

Узми оружје и штит и устани у помоћ нашу.

Црква Светог пророка Илије у Трнави — између Крагујевца и
Тополе — из 1869. године. Услед честих земљотреса бивала је
оштећена па је више пута генерално обнављана.

Парохијани
Горње и Доње Тр-
наве и Светлића
изразили су жељу
и спремност да из-
граде нову цркву и
њени темељи су
освећени 8. маја
1989. Сада је њена
изградња у току.

Богојављење у Крагујевцу

Шта је вера?

Реч вера у Светом писму Старога завета спомиње се свега два пута, у 5. Мојс. 32:20 — „синови у којима нема вере“, и код пророка Авакума: „Праведник ће живети од вере“. На свим осталим местима, као што се подразумева и на ова два поменута места, појам вере је дефинисан као чврсто држање Јахвеових речи, преданост и послушност Јахвеу. Тако је схвата на вера у Старом савезу.

У Светом писму Новог завета апостол Павле даје прву и јединствену дефиницију вере: „Вера је чврсто поуздање у оно чему се надамо, осведочење о стварима које не видимо“ (Јевр. 11:1). У овој дефиницији вере карактеристично је давање предности ономе што је будуће и невидљиво; у томе лежи њен типични прахришћански карактер. Ту Апостол жели да покаже у чему се састоји суштина вере, не само суштина хришћанске вере већ суштина општег појма вере. Субјективно посматра на вера представља усвајање трансцендентних реалности, при чему те реалности постају основа религиозног живота.

Предмет наде хришћана, новог „Израиља“ припада будућности. Вера је усмерена на будући свет, али због садашњих искушења, борби и тешкоћа, ова есхатолошки усмерена вера постаје уздржљивост, трпељивост и истрајност. Разлика између трпељивости и наде је у томе што је трпељивост помоћна врлина, сестра наде. Хришћанин подноси садашње невоље зато што се нада будућој слави (Рим. 5:3-4; 8:17; 2. Тим. 2:12; 1. Петр. 4:13). У том смислу апостол Павле пише ефеским хришћанима: „Да Бог Господа нашега Исуса Христа, Отац славе, даде вама духа мудрости и откривења, да га познате, просвећене очи вашег срца — да знате каква је нада на коју вас је позвао, какво је богатство његовог славног наследства међу светима, и како је превелика његова сила према нама који верујемо (Еф. 1:17-19). Наше просвећење није дело нашег личног оштроу-

мља, него дело Светога Духа, који нам се показује као Дух мудрости и откривења. Том мудрошћу ми схватамо Божији промисао и она нас оспособљава да служимо Богу. Наше лично сазнање остаје увек нешто спољашње и оно што смо сами сазнали не постаје наша својина доклегод је само у интелекту. Тек када објект сазнања дође до срца, постаје наша својина, тада сазнајемо истину. Стога и наше познање Бога није ствар телесних очију, већ нашег духовног вида. Као што је, на име, нашем чулу вида потребна светлост да бисмо могли гледати, тако је и нашим духовним очима потребно да их обасја Божија светлост. Без просвећења духовног вида Бог се не може упознати.

Стрпљиво подношење садашњих невоља је неопходни услов за спасење. Хришћанско схватање стрпљивости има свој основ у старозаветним есхатолошким очекивањима. Новина је у томе што је Христос сам истрајао у трпљењу и невољама овога живота. Зато истрајност у трпљењу свакога хришћанина има карактер учествовања у Христовим страдањима и у плодовима његових страдања. Тако се ми спасавамо „Гледајући на Исуса који је зачео и усавршио (нашу) веру, који је уместо радости, која је била пред њим, поднео крст презревши срамоту, и сео са десне стране Божијег престола“ (Јевр. 12:2). Циљ наше трке и борбе је Христос, основ и темељ наше вере; он је уједно и усавршава. Он нам показује пут наше вере и чини је савршеном тиме што је самога себе показао као најбољи пример вере, послушности и преданости Оцу небеском. Добровољно је поднео смрт на крсту, мада је могао мирно и спокојно да живи на земљи. На понижења се није освртао и зато је сео са десне стране Божијег престола. Посматрајући Христов живот и страдања верни добијају снагу, да би могли издржати у својим сопственим патњама. Са једне стране уче се поуздању да ће Бог испунити дата обећања, а са друге стране стичу чврсту наду која је на то усмерена.

„Без вере не може се Богу угодити, јер ко прилази Богу мора веровати да има Бога и да он узвраћа наградом онима који га траже“ (Јевр. 11:6). Човек је дужан да тражи Бога као циљ свога живота и да живи животом који ће га до тога циља довести. Није довољно само веровати да по-

стоји Бог. Вера мора имати и стварне садржине, која ће се огледати у нашем моралном животу. Само идући тим путем човек може да угоди Богу.

У односу на време људи се деле на три врсте. Једни живе у прошлости, други у садашњости, а трећи у будућности. У прошлости по правилу живе стари, незадовољни садашњошћу и неспособни да се нечему надају од будућности. То су „лаудаторес темпорис акти“, хвале само прошла времена. У садашњости живи генерација која је у пуној снази, људи оптерећени многим задацима и тешкоћама које треба савладати, тако да све своје снаге ангажују и улажу у садашњост. У будућности живе и све од ње очекују деца и омладина. Они у наивном оптимизму очекују да ће будућност испунити њихове жеље.

У свим временима знак декаденције и дегенерације јесте, како у животу појединаца тако и у животу народа, када само сећање на прошлост стоји у центру духовног живота. Израил је после вавилонског ропства живео од Мојсијевог наследства и наследства пророчке епохе. Прерађивао је литературну заоставштину минулих времена. Хришћанство, међутим, једина је религија наде у свим посебном и новом смислу. Јер све оно, што је битно у њеном поседу, припада будућности. Прошлост и садашњост припадају хришћанима; и једно и друго је осветљено светлошћу будућности. Прошлост и садашњост вреде само уколико улазе у будућност. У том погледу хришћанство се са правом назива религијом наде. Хришћанин као и дете живи у будућности. А живети у будућности значи разумети прошлост и садашњост гледати у вечној светлости.

Поуздање означава оно што служи као основа, темељ нечем другом. У Павловој дефиницији вере не ради се само о поуздању наде, већ о самим њеним објектима, то јест, о будућим, обећаним стварностима (уп. Јевр. 6:18; 10:1). Њих примамо вером и зато оне припадају не само будућности, већ и у садашњости постоје у духу онога који верује. „Вера је потребна зато што је Бог дао човеку благо које превазилази његов разум“ (Златоуст).

Вера се јавља у човеку када његов разум и воља сарађују са божанском благодаћу (Еф. 2:8). Тамо где се јави Божија благодат, вера треба да буде средство којим ће она деловати на нашу душу. Божија благодат нас је

удостојила небеских добара, а ми са своје стране приносимо само веру, па и ту нашу веру ствара и помаже божанска благодат. Вером се постиже спасење, а благодат остварује веру неопходну за спасење. Вера полази од нас, али њен покретач је Бог. Да се Бог није оваплотио, како бисмо могли правилно да верујемо? Зато је вера Божији дар. Пошто је Божије откривење, које нам омогућава веру, натприродног карактера, то и вера, од овога откривења изазвана и омогућена, може постојати само у светлости Божије благодати, дејства Светога Духа, који сведочи да је Христос дошао у телу (1. Јн. 5:6).

Објект вере постаје све јаснији за облагодатењени духовни вид, човек прозира духовне основе и узајамну повезаност појединих основних истина. Тако његова „пистис“ постаје „гносис“, вера се уздиже до знања. Вера је поуздана и одређена нада у реализирање метафизичког света, који као стварност постоји већ и у овом емпиричком свету, и који ће хришћанин у блиској будућности потпуно доживети. Хришћански живот је путовање према духовној светињи, небеском Јерусалиму, вечном, небеском, непоколебљивом царству, које је већ сада стварност за онога ко у Христа и Његово царство верује. Вера омогућава пут од грешне удаљености од Бога, од непријатељства према Богу (Рим. 5:10) до измирења, праведности, мира са Богом, усиновљења и живота у заједници са Богом. До такве вере долази се обраћањем, покајањем, изменом начина мишљења и живота. Овим је почела новозаветна радосна вест: „Испунило се време и приближило се Божије царство; покајте се и верујте у еванђеље“ (Мк. 1:15).

Вера и нада имају невидљиво као заједнички објект. Невидљиво је непознато, али га вера чини познатим. Зато је она осведочење. У Бога треба веровати и чврсто се држати невидљивог као да је видљиво, јер је вера у суштини поуздање и осведочење да крајњу реалност не представља овај свет појава, већ обећања и Божија реч дата човеку. Суштина греха састоји се у одбацивању ове Божије речи, у неосетљивости, лабавости и у узмицању пред искушењима. Зато је жива вера најбоље средство против малодушности и колебљивости.

Бог је својом свемогућом речи створио видљиви свет ни из чега

(Јевр. 11:3). Ако видљиви свет није постао од нечега видљивог него од невидљивог, онда не треба да сумњамо у стварност објекта наше наде, зато што су они невидљиви. Бог, који је биће створио из небића, гарантује нам да су објекти наше вере и наде стварни. Зато апостол Павле бодри верне: „Да дохватимо наду која је пред нама. Њу имамо као сигурно и поуздано сидро душе“ (Јевр. 6:18-19). Под надом овде се не подразумева само субјективна нада већ нешто што је ван нас, предмет саме наде. Оно што души даје снагу налази се ван ње као сидро код лађе.

Хришћанима у Ефесу Павле жели: „Да се Христос вашом вером усели у ваша срца“ (Еф. 3:17). Божије богатство је неисказано, а моћ неизмерна. То хришћани сазнају када благодаћу Светога Духа њихове душе постану боравиште Христа који их спасава. Када се Христос усели у унутрашњег човека, он постаје храм Божији. Благодат Светога Духа омогућава сваком појединцу да вером прими у себе Христа. Уколико се развија и јача његова вера утолико је тешње и дубље његово сједињење са Господом. Христос је у људима и боравио тамо где је унутрашњи човек ојачан вером и где љубав може да пусти своје коренове. А када је Христос у човечијој души, онда је ту и сила која га оспособљава за Божије дело.

Вера бива у слободи, у самоодговорном прихватању Божијег позива. Човек је одозго ослобођен, да би могао слободно да прихвати Божији позив. Вера је слободан акт. Од слободне човечије одговорности зависи хоће ли он веровати или не. Када ослобођени човек прихвати дејство божанске благодати, у њему се ствара једно ново сазнање, једно ново гледање Божијим оком. Зато је благодат светлост која нам поклања нове очи, очи вере. Благодатна вера ослобађа и нашу вољу, те осветљава сазнање, продире дубоко где се знање и воља међусобно преплићу. Разум и воља доприносе вери под светлосту и дејством Светога Духа.

Наша вера је наш лични одговор, који води у есхатолошку заједницу Цркве, и који је само у Цркви могућ — у заједници оних „који су сву своју љубав посветили Христовом доласку“ (2. Тим. 4:8).

Др Емилијан Чарнић

Зашто?

„Честито се отрезните!“

(1. Кор. 15:34)

Да, „зашто“, питају се многи Срби, па питам се и ја. Зашто нова генерација усташких кољача касапи Србе, а светска штампа пише о „српским злочинима“? Зашто се руше српске цркве и пале српски домови а поборници људских права ни прстом да мрдну и осуде ове злочине? Зашто су Словенци, које смо за време Другог светског рата примили као браћу и сестре, смештали их у своје домове, чували их, издржавали их, за послена им налазили, зашто су показали своју „захвалност“ тиме што су нам нож у леђа забили? Зашто су и наши савезници, они због којих смо своју државу проћердали, против нас, док Немци, повампирили Трећи Рајх, и Аустријанци, из прашине извучена „Апостолска“ империја, свесрдно помажу своје природне и историјске савезнике, фашистичко-нацистичку Хрватску? Зашто папа Јован Павле II (како читам у новинама „Columbus Dispatch“ од 26. децембра 1991) у свом Божићном говору, јадикује за својом ВОЉЕНОМ ХРВАТСКОМ и тражи да је свет заштити од суседа који „руковођени страстима и мржњом харају по тој Папи милој земљи“, а ни речи не каже о невиним српским ХРИШЋАНСКИМ ЖРТВАМА? Папа Пиле XII је, за време Другог светског рата, макар ТУТАО док су Усташе клале српску децу, жене и људе! Овај пак „Словен“ се отворено залаже за кољаче и крволоке! ЗАШТО? Зашто гину млади Срби, зашто гине још једна генерација младих, па нам само старци остају? Зашто се уништава срж једне нације? ЗАШТО? Јесу ли Срби за-

иста пасторци света? Јесу ли и српска деца крива?

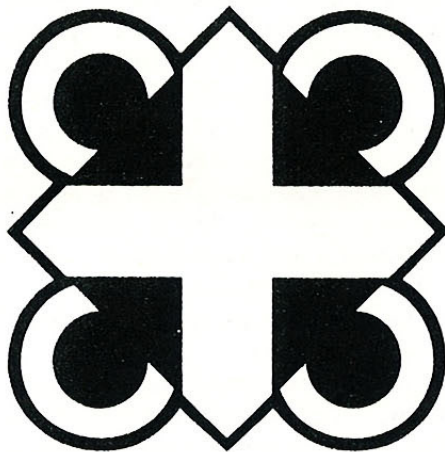
Не знам какво објашњење дају идеологије, политика и социологија. А одговор метафизике и етике мало коме пада на ум. А ја тугујем, мислим, мислим и присећам се...

Као професору Државног универзитета Охаја у Колумбусу, често ми је додељивана дужност „домаћина“ када су били у питању гости — професори, научници, књижевници и студенти из Југославије. Хрвати и Словенци би ме обавезно питали: „Где је најближа католичка црква?“ Само понеки Србин (на пример, покојни академик Димитрије Богдановић, академици Димитрије Стефановић, Миодраг Павловић и Александар-Саша Петров) би ме упитали „Где је најближа православна црква?“ и отишао би да се Богу помоли иако је у „просвети“. Иначе, многи други су ми обично са висине добацивали: „Ми ИЗ ПРОСВЕТЕ не идемо у цркву!“ (Један од њих је био, примера и доказа ради, млади научник, син угледног историчара књижевности... да му име не спомињем, да га не брукам!) Да, СРБИ „из просвете“ нису ишли у цркву, али јесу Хрвати и Словенци! Словенци који су долазили, представљали су се као Словенци, Хрвати као Хрвати, Македонци као Македонци, само су се Срби представљали као ЈУГОСЛОВЕНИ. И ко нам је онда крив?!

На универзитету сам, поред осталих предмета, предавао и српско-хрватску књижевност. Силом прилика (пишем приказе за часопис WORLD LITERATURE TODAY = „Светска књижевност данас“), упознат сам и са савременом светском литературом. Ни у једној савременој књижевности нема толико псовки, баналности и безобразлука као у српској! Од срама нисам знао коју књигу да ставим на листу обавезног штива својим студентима. Чак и у делима наших најпознатијих и омиљених писаца

псовке и безобразлуци су расути по целом тексту. А један наш академик, безмало Нобеловац, овако брани присуство псовки и вулгарности у својим романима: „Па, ТО књигу продаје! А то продаје и наше часописе: голотиња, псовке, бесрамност! И ко нам је онда крив?!

Један мој пријатељ Американац, добро васпитан и побожан младић који је и српски језик добро знао, стално је од мене слушао о лепотама Србије, о дивном, патријархалном српском народу. Пожелео је да оде и види ту дивну земљу и тај добри народ. И отишао је у посету Србији (Југославији). Када се вратио, рекао ми је ово: „Нигде нисам чуо да се

више псује Бог, Мајка Божија и светиње него у Србији! А цркве су вам ПРАЗНЕ!“ Поцрвенео сам. Још више сам поцрвенео када сам се сетио својих посета Пољској. Мој домаћин, академик Жежи Русек, хтео је по сваку цену да ми покаже цркву у Кракову. Није успео! Цркве су биле до те мере пуне народа да нисмо могли НИ У ЈЕДНУ од њих ући! И онда ко нам је крив?!

Гостовао је у Колумбусу један Србин из Београда. Позвао сам га да посети мој дом и породицу. Када је чуо да нам се деца зову Предраг, Милица, Вида, Ненад и Драгана, рекао је мојој супрузи и мени: „Зашто сте ОПТЕРЕТИЛИ своју децу тим именом?“

Дошла је једна дама из Загреба да буде гостујући наставник, да предаје ХРВАТСКО-СРПСКИ језик на нашем Универзитету где се иначе одувек предавао СРПСКО-ХРВАТСКИ језик. Није јасно по којој је „линији“ стигла овамо, јер није ни наставник, већ обична чиновница Министарства унутрашњих послова у Загребу. Одбила је да употребљава и предаје ћирилицу (а ГОСТ је!). А имали смо и Србе, госте наставнике који су студентима говорили о ЈУГОСЛОВЕНСКОМ Божићу, о ЈУГОСЛОВЕНСКОМ бадњаку, о ЈУГОСЛОВЕНСКИМ Божићним обичајима! И ко нам је онда крив!

Срео сам неколико „вођа“ наше опозиције. Импонују! Не знаш који је од њих паметнији и самоуверенији! Али, што се духовности тиче — тога нема, бар код оних које сам срео. На једној вечери, у мом присуству, један „вођа“ пита другог „вођу“: „А кад се ти оно последњи пут причести?“ Други „вођа“ одговара: „Па, онда у Студеници, КАДА СИ МЕ ТИ НАТЕРАО!“ И ко нам је онда крив?!

А у дубље воде да не залазим, да не говорим ништа о стању у Цркви. Пред гробом сам, не бих хтео да ме пред смрт рашчине. А имао бих доста да кажем. Само, у овом случају „silentium auram est“! Уосталом, и ово мало што сам изнео довољно је да се види где и у чему смо ми сами грешили. А они који су нас клали за време Ендехазије никада нису свој грех признали, нити га ичим окајали. Напротив! Њихови потомци настављају онде где су они стали. Не извинише се за своје злочине према Србима ни Немци, ни Мађари, ни Бугари! Непријатељи су нам, донекле и да разумемо. Али како да разумемо „пријатеље“ и „савезнике“, Енглеze, Американце и Француze, који се опредељују за наше душмане, који су били и остали и њихови непријатељи? ЗАШТО они криве ЖРТВЕ а бране КОЉАЧЕ?

Верујем да све има своју сврху. Верујем да ће неко добро из свега овога зла изићи. Можда ћемо НАЈЗАД сазрети и као појединци и као нација. Можда ћемо, поучени овим искуством, НАЈЗАД научити да одсад будемо СРБИ, увек и свуда, и код куће и у иностранству. И ваљда смо најзад схватили да се морамо мање ослањати на „савезнике“, а више на БОГА и на саме себе.

Др Матеја Матејић
протојереј-ставрофор

У славу Божју и у част Светога Саве

Студенти Крагујевачког универзитета свечано су прославили своју Славу

Прошле, 1991. године студенти Крагујевачког универзитета први су, у односу на остале универзитете у земљи, обновили своју славу Светога Саву. Била је то општа радост за све, а за студенте у Крагујевцу „велика одважност“, како рече епископ Сава у свом поздраву.

Ове године организатори Светосавске академије — Савез студената Универзитета и „ФАКК“-а, листа студената Крагујевачког универзитета — потрудили су се да друга по реду обновљена слава буде на још већој висини, као што то доликује оцу наше писмености и културе — Светоме Сави. Сам амбијент, у односу на прошлу годину, био је лепши и свечанији, а заинтересованост гостију много већа.

Светосавска академија крагујевачких студената отпочела је у 18 часова Светосавском химном, коју је отпевао Хор младих из Крагујевца, под управом г-ђе Јованке Секулић. Затим је Његово Преосвештенство епископ шумадијски господин др Сава, са свештеницима Саборне цркве, осветио жито и пререзао славски колач уз учешће Небојше Свичевића, председника студената Универзитета, Слободана Мартиновића, секретара, Александре Јовановић, новинарке студентског радија и Велибора Џомића, главног и одговорног уредника „ФАКК“-а.

По завршеном славском обреду Преосвећени епископ Сава, честитајући Славу крагујевачким студентима, између осталог је рекао:

„Крагујевац је био први град у Србији, који је пре пуне 172 године, прославио Светога Саву као школског патрона и свога заштитника. Из Крагујевца прославе су почеле да се организују у осталим градовима и селима целе ондашње Србије. Тако је било све до 1946. године, а онда је

све престало. Свети Сава је избачен из свих школа, почев од основних па све до Београдског универзитета. Зато је данас наша обавеза, на првом месту, да Светог Саву вратимо у школе.

Студенти Крагујевачког универзитета, који су прошле године прославили Светога Саву, били су једини који су организовали Светосавску академију.

Иако је речено да се из Историје не иде на поправни испит — студенти Крагујевачког универзитета су једини имали смелости да га прославе, и да исправе историјску грешку, јер педесет година Свети Сава је био, на нашу националну жалост и срамоту, заборављен.

Пошто су крагујевачки студенти обновили прослављање Светога Саве у Крагујевцу, Епархија шумадијска је установила награду најбољем студенту, који је у минулој години завршио студије са највећом просечном оценом...“ Овим речима завршио је свој говор Преосвећени епископ Сава. Награда је припала дипломираном студенту Медицинског факултета г. Петронијевићу; награду је уручио лично г. епископ Сава.

Предавање: „Свети Сава и његов данашњи утицај у Српском народу“ одржао је г. Велибор Џомић, уредник „ФАКК“-а, а које доносимо у целини:

„Преосвећени Владико, часни оци, драги пријатељи!

Једно од највећих чуда нашег највећег чудотворца и духовног Родитеља свеколиког Српства и Србије догађа се у ово време. Многострадални и свестрадални, осиромашени и одбожени српски народ почео је, милошћу Божјом, враћање ономе који је једном и за свагда узаконио и размеђио свеколико Српство у духу Христовог закона Истине и Правде. Воздиже се и вазноси према Источнику своје вере православни народ српски после полувековног мрака и прогледава на очи кроз које пола века није гледао.

Чудо је, заиста, све. И ко се враћа, и кад се враћа, и како се изашто се народ враћа ономе најсветијем и најчистијем што је имао у својој историји.

Враћа се једно поколење обезбожено у једно безбожно и страдално време. Враћа се народ коме је додијао живот без душе, да би се надахнуо светитељским и свепомоћним дахом Светога Саве, чиме још једном

СРБИ СМО...

Срби смо,
иако би нам можда било боље
да нисмо...

Ето,
душман нас опет коље!
Ето,
Папа се опет моли
за своје миљенике —
усташке крволоке,
његове добре католике
који Србима секу прсте
на десној руци
са којима се крсте,
ваде им очи,
секу им нос и уши,
лобање разбијају
чак и деци,
и српске мајке
у црно завијају,
вешају и силују,
цркве руше
и села пале...

Тешко је бити Србин...
Али, ако!
Боље је тако,
боље је бити жртва
него крвник!

И хвала Богу
што се Папа
не моли за нас Србе!

о. Матеја Матејић

показује и опомиње — да је мука с Богом ратовати. Враћа се на праве стазе из залуталог времена у коме су цркве и богомоље рушене, свештенослужитељи убијани, сестре нападноване, браћа поклана, када су зидани градови без црква са 'аргументом' да 'ничеу нису потребне'... Враћа се у недоба и злодоба када увиђа да нам другог пута и нема, и када сазнаје илузију и бесмислицу овога науштрб онога света. Враћа се са покајничким сузама ридајући пред онима који служе Богу и олтару Његовом. Враћа се и са храмом Светога Саве чији се, крст, како кажу, види чак из Софије.

Све ово чинимо данас када смо се највише разверили и расули, посвађали и заблудели, погубили и духовно поубијали у мраку једноумне безбожне идеологије.

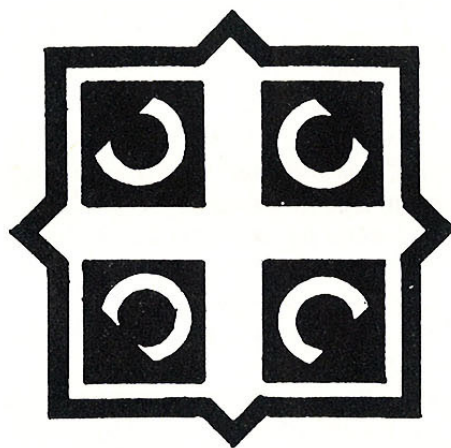
Враћањем на истинске и еванђелске стазе светосавске — подижемо највеће Кубе са највећим Крстом отварајући све видике баш данас, кад нам је сваки видик заклоњен. Зидамо највећу Цркву у нашим срцима на старим темељима и још старијим коренима, баш данас кад нам је сваки корен померен а темељ пољуљан.

Враћањем у наручје Светога Саве збринуће се сав српски народ. Сместеће се несместиви, открили невидљиви, покајати непокајани, осмислити неосмишљени, охрабрити верни, уверити маловерни. Враћањем у наручје Светога Саве, како рече блаженопочивши патријарх српски Димитрије, све што смо имали у прошлости осигураћемо за своју будућност.

И како смо се данас, у славу Божију а у част Светога Саве, с миром и радошћу, овде окупиле — шта ја могу да Вам кажем о Светом Сави? О њему се не може причати јер он и данас прича гласније и разговетније од свих нас. Не чујуга једино они који га пола века истерују из српских срца и који неће да га чују — како би живели 'слободно' и неодговорно. И све рећи, и све стране и странице, и све књиге, осим Књиге над Књигама, не могу сместити, обухватити и описати светитељство и чудотворство највећег српског светитеља, јер се оно не пише и не описује него се, ево, пуних осам векова непрестано показује. И кроз Цркву, и кроз народ, и кроз вериге Светога Саве, и кроз мирје и полумирје, и кроз Студеницу, Хиландар, Жичу и кроз сваку стопу Земље Српске који је Свети Сава бо-соног прешао.

За протеклих пола века имали смо свега, а тек сада видимо да ништа имали нисмо. Имали смо сваковрсних књига у којима је било свега, а тек сада видимо да из њих ништа нисмо могли научити. У књигама које су нам нуђене и силом натуране најмање је било Светога Саве. О њему је писано само формално те смо из њих сазнали само кад је и где је рођен. У њима не беше ни слова помена објашњења 'које су то стваралачке силе које су младог кнежевића Растка преобразиле у највећег христоносца у историји српскога народа'.⁽¹⁾

Иако су онима који су били ван Бога, и ван Цркве, и ван Светога Саве, а писали о њему 'Доментијан и Теодосије били главни извори, јер других, заправо и нема, историчари као робови свога рационалистичко-позитивистичког критеријума узимају од Светога Саве само оно што

може да стане у оквире тога критеријума, а све остало што говори о Господу Исусу Христу и Његовим светваралачким и свепреображајним силама у личности и раду Светога Саве они називају легендом...'.⁽²⁾

Из књига у којима су такозвани 'историчари и научници' имали такав приступ Светоме Сави ми и нисмо могли сазнати ко је, у ствари, то најлепше чедо рођено од великог самодржавног жупана све српске земље Рашке Стефана Немање и мајке му Ане, потоње монахиње Анастасије. Нисмо могли сазнати ништа је Свети Сава био јер су нам дали једну бледу и неистиниту слику Светога Саве 'јер им се хтео и Растко и Сава, али без Исуса Христа. А Свети Сава без Исуса Христа — то је најувредљивија бесмислица српске историјске наук'...'.⁽³⁾

У чему је, пита се отац Јустин, главна сила и моћ, главна сила и свемоћ

Светога Саве? 'Једино у животворном Богочовеку. Без Христа би заувек остао Растко и никада не би постао и остао Свети Сава — света и бесмртна савест српскога народ'.⁽⁴⁾

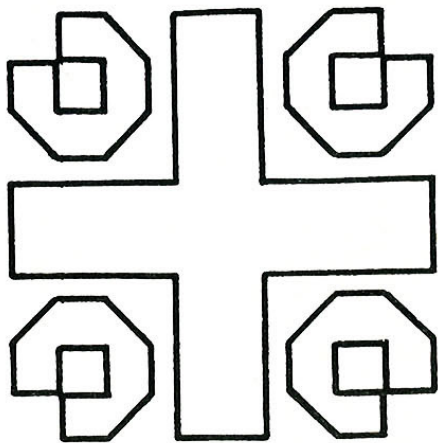
И није ни чудо што је све то тако 'јер тужно сазнање ври у нама: нашим историчарима као да је главни циљ — да што више прикрију Христа у Светом Сави, да га потисну и истисну из њега и чудесног христоносца Светитеља Саву прикажу великаном без Исуса Христа'.⁽⁵⁾

Тиме су ововековна Синан-пашина деца покушала да унаказе Светога Саву те 'њихов' Свети Сава заправо не личи на 'историјског и истинског Светога Саву, на тог јединственог и ненадмашног, светог и бесмртног владара српскога народа и српске историје који и данас, као и до данас, влада свестима и душама свих правих Срба, ма где они били. А оригинални лик Светога Саве, сав вечен, христолит и христоносан, у свој пуноћи своје чудесне и чудотворне историјске стварности и непосредности налази се код његових првобитних животописаца Доментијана и Теодосија који нам показују главну тајну личности Светога Саве и откривају оне духовне стваралачке силе које су од Растка начиниле Светога Саву. Они нам верно показују како се Растко упражњавањем светих еванђелских врлина преобразио у светог христоносца и богоносца Саву'.⁽⁶⁾ Највећа вредност савременика и спаситеља живота Светога Саве — Доментијана и Теодосија — је што су житије и чудотворство Светитеља Саве описали Богом и по Богу, а не човеком и по човеку.

Савина слава пронела се и проноси се кроз цели православни свет. По налогу руског цара Ивана IV Грозног, лик Светога Саве српског осликан је у Архангелском сабору московског Кремља. Шербан Кантакузен у 17. веку подиже школу Светога Саве.

А шта смо му ми подигли за ових пола века. Колико смо му школа и црква посветили?

Напротив, све смо супротно чинили не знајући да истеривањем Светога Саве и добровољним пристајањем на безбожничке декрете пристајемо на унижење и највеће бешчасће од постојања српскога народа.

Данашњи значај Светога Саве

Духовни смисао и значај Светога Саве је исти од првога дана и од првога чуда Светога Саве — једино смо ми различити. 'Као свепобедни бесмртник Свети Сава путује овом планетом побеђујући сваки грех, сваку духовну смрт, сваког ђавола; побеђујући их и у мени и у теби и у сваком људском бићу које себе њему преда свом душом, свим срцем, свим умом, свом снагом. Поступали човек тако, гле, он ваистину побеђује у себи свакога ђавола јер ђаво ради кроз сваки грех и шири свој језиви пакао... Вођен Светим Савом христовљубиви човек и сâм постаје бесмртан јер је јачи од сваке смрти, од свакога греха, од сваког ђавола, од сваког пакла...' (7)

Све ове чињенице непрестано нас подстичу на питање: у чему је завршена и последња тајна такве величине Светога Саве? 'У томе, једино у томе, што је сав био Христов: у свим својим мислима, осећањима, делима, подвизима, идеалима — речју: у васцелом бићу свом. Преобразивши себе Христом, он је свенародном делатношћу својом преобразио душу нашега народа и одлучно је повео путем Христове истине и правде. Својом еванђелском појавом и еванђелском делатношћу Свети Сава је потпуно изменио нашу историју: одбацио је старе путеве и отворио нове; одбацио и уништио старе вредности и дао нове; уклонио стара мерила вредности и завео нова. У њему и њиме, заиста се извршила промена свих наших вредности и свих наших мерила вредности' (8)

У последњем, мучном и страшном југословенском веку, који је „пркос Светоме Сави“ све смо чинили наопако — како бисмо што више унизили своје мученичке претке и светиње које су нам оставили. Усудићу се да

цитирам блаженопочившег Владiku Николаја Велимировића, који у злогласном немачком логору Дахау кроз тамнички прозор упућује своје на роду распетом следеће рећи:

*'Грешили смо исцаштали смо.
Увређили смо Господа Бога —
кажњени смо.
Укаљали смо се сваким
наваљалством — ойрали
смо се крвљу и сузама.'*

Имали смо школу без вере, политику без поштења, војску без родољубља, државу без Божјег благослова.

Отуда нам пропаст и школе, и политике, и војске и државе.

Двадесет година (односи се на предатну Југославију — прим. В. Џ.) паштили смо се да не будемо своји — зато су нас туђинци поклопили својим мраком.

Двадесет година ругања прецима што су се приволели Царству Небеском, због тога губавог нам царства земаљског губитак. Каквом смо мером мерили Богу и своје претке тако нам је и одмерено...

Којим путем сада да пођемо? Не онуда, само не оним путем, којим смо ходили две деценије.

Шта сада да радимо? Све само не оно што смо радили у времену између два светска рата.

Да не грешимо те да поново не испаштамо.

Да не вређамо Цара, Господа Бога, те да не заслужимо још већу казну, авај, без помиловања.

Да се не каљамо неваљалством, те да се не бисмо морали поново прати својом крвљу и својим сузама.

Да не газимо светиње предака наших, те да опет не бисмо били прегажени.

Нека нам школа буде са вером, политика са поштењем, војска са родољубљем, држава са Божјим благословом.

Нека се свак врати Богу и себи; нека нико не буде ван Бога и ван себе, да га не би поклопила језива тама туђинска са лепим именом и шареном одећом.

Нека се свак, ко је српски родољуб, пашти да задобије Царство Небеско, којим се једино може одржати Царство земаљско на дуже време...' (9)

И шта после ових речи могу рећи наши родитељи који су пола века ходили још горим стазама од оних којима су двадесет година ходили њихови родитељи?

Покајмо се!

Свети Сава и данас плаче над српским народом. Он, који је највише задужио свој народ, од нас данас очекује ПОКАЈАЊЕ — једино покајање као лек и свелек за излазак из свесрпске муке. Индивидуално преумљење сваког христочежњивог и отачаствољубивог Србина је пут за излазак из садашњег духовног блата у коме се налазимо, што потврђује Владика Николај речим: **'Ако хоћеш да промениш другог — промени себе. Ако хоћеш да промениш породицу — промени себе. Ако хоћеш да мењаш државу — почни прво од себе!'**

Истинско, а не формално, обраћање Богу и Светоме Сави води српски народ напретку. Речи пророка Давида и данас изговара Свети Сава: 'О кад би народ мој слушао мене и синови израиљеви ходили путевима мојим, ја бих већма покорио непријатеље њихове и на противнике дигао бих руку своју'. Доказ овоме су и речи св. Василија Острошког: 'И мртве кости са Богом јаче су од хиљаде чета непријатељских'.

И ова Светосавска академија и део професора, који су вечерас овде са нама, доказ је да се српски народ враћа Богу и својим коренима, јер је прошле године са својим студентима био само један професор (др Марко Павловић), а вечерас их, хвала Богу, има мало више.

И ми, сабрани на овоме скупу, морамо најискреније и најгласније воскликнути с љубављу Светитељу Сави 'светом господину нашем, просветитељу и обновитељу Отачаства свога... угоднику славе Божије, светилнику Отачаству свом — Земљи Српској' (10); и од данас, ако нисмо раније, морамо живети и мислити Светим Савом — покајани и опрани од греха и неваљалства."

(Литература: 1-7 „Житија Светих — јануар — архимандрит Јустин; 8-9 „Речи српском народу кроз тамнички прозор — Еп. Николај; 10 Архиепископ Данило.)

Жичку беседу Светога Саве „О правој вери“ прочитала је надахнуто Александра Јовановић, секретарица „Радио-ФАКК“-а.

На крају је изведен сплет игара из Србије од стране АКУД — Крагујевац.

Овим је завршена овогодишња Светосавска академија студената Крагујевачког универзитета.

Д. М. С.

Свештеномученички ликови Српске цркве

Јеромонаси Јован Рапајић
и Јелисеј Поповић

Наша Света Црква је поклањала велику пажњу подизању високообразованих духовних кадрова, који би били у стању да се зналачки, свестрано и успешно носе са растућим разорним духом безбожничког материјализма, чија је појава полако и постепено освајала све мисаоне позиције савременог друштва. За ту сврху постојало је пет богословија, на рангу средњих стручних школа, у којима је школовање (до 1945. године) трајало шест година. У доба између два рата — доба пуног снажне и експлозивне динамике — то је за Српску цркву био изузетно значајан и важан задатак. Осећало се да је на помолу дубока духовна и морална криза, чија се разорна и свеуништавајућа пустош нигде тако није огледала и показивала као на плану људског веровања и идеолошког и политичког схватања. Стасала је једна нова генерација, нов род људи, друге суштине, другог духа и сасвим нових тежњи и смерова. Као чуварка вечних идеала, освештаних народних традиција и проповедник Истине, Света Црква је морала у ново време, кад је дух практичног атеизма као кобна визија лебдео над судбином света, да отшколује добро припремљене свештенике и свештеномонахе, као вероучитеље по основним школама и као професоре и наставнике по гимназијама и средњим школама.

Одмах по завршетку Првог светског рата спонтано се јавио у нашем народу покрет *богomoљаца**. У новој држави, вишенационалној по своме саставу, сазаним религијама и са још више верских секти, овај Покрет је одиграо велику улогу у чувању и неговању чистоте и лепоте Православља. Прихваћен и мудро вођен од стране благопокојног Владике Николаја — епископа битољског, а доцније и жичког — као и великог броја парохијских свештеника, прерастао је у знатну црквену снагу и по-

стао значајан фактор у животу Српске цркве. Око Покрета окупљају се млађе духовне и интелектуалне снаге, које му дају нов полет, нов замах и нове смернице.

Централа **Православне народне хришћанске заједнице**, како се у почетку Покрет звао, била је у Крагујевцу, у Улици Светога Саве број 35. Покрет је имао своју штампарију и издавао часопис од 1920. године под горњим називом; а од 1930. лист се звао **МИСИОНАР**, и излазио једном месечно са додатком **Малог мисионара**. Био је прилагођен схватањима и култури широких православних слојева, и вршио је снажан утицај на њихов живот и понашање. Богомољци су стални посетиоци богослужења, они се залажу за морални препород друштва, и врло су присни и корисни сарадници парохијских свештеника на свима пољима њихове пастирске и харитативне делатности.

Ова сећања имала би задатак да обнове успомене на двојицу еминентних свештеномонаха, великих и несебичних трудбеника на овом племенитом и узвишеном послу: на **Јеромонахе Јована Рапајића и Јелисеја Поповића**.

Отац Јован Рапајић био је уредник Мисионара и за његово време лист је био у сваком погледу на завидној висини — како по садржају, броју и стручности сарадника, тако истовремено и по техничкој опреми. Бодро је пратио живот Свете Цркве доносећи извештаје из живота Покрета. И у књижевном погледу био је на достојној висини: доносио је побожне песме, репортаже, беседе и чланке, путописне црте и белешке (ходочашћа и посете светињама у земљи и Светој Гори и слично). Отац Јован је био душа покрета. Духовник пламене вере, монах који је сагоревао на послу, диван човек, интелектуалац посебног формата. Био је на перу и говору врло бритак: још као студент пунио је ступце тадањих листова, Светосавља, Хришћанске мисли, Пута, Сарајевског Братства и сл. својим запажањима, критикама, освртима и коментарима. Био је бескомпромисан у борби против страних политичких струјања међу универзитетском омладином, указујући на перфидну, подлу и подмуклу пропаганду, на погубност и штетност идеологије која нема изворе у нашој светој вери, и не одговара на-

шем народном бићу. Особито је пратио живот и кретања у Римокатоличкој цркви, приказујући њихову штампу, догматске заблуде, ускогрудост и погрешна схватања наше друштвене и државне заједнице.

Отац Јелисеј Поповић је дипломирао на Богословском факултету 1940. године. Пастирски глас, лист бивших и свршених богослова, који је излазио у Крагујевцу, у броју од 5. јула 1940. године, донео је вест о томе, са честитањима и напоменом: „Једна млада снага на путу је службе славе Божије, народне користи и спасења своје душе...“

Заједно са о. Јованом, о. Јелисеј ради активно у Покрету и сарађује у Мисионару. Био је суплент гимназије у Чачку и отуда слао дописе листу. Правилно је запазио и оценио снагу богомољаштва, из кога је регрутован највећи број монаха и монахиња по нашим манастирима. (Мисионар бр. 12 за 1940. годину.)

Рад на црквеном и народном послу централа Покрета обуставила је несрећне 1941. године. Лист је престао да излази а активност је сведена на најмању меру, али, и под таквим условима, није сасвим замрла.

*

Била је четврта ратна година у нашем народу. У лето 1944. године, стање је било сасвим јасно: савезници су се искрцали у Нормандији и хитали срцу Европе. У нашој земљи траје братоубилачки обрачун. Националне снаге губе позиције после промене савезничког става према њима; то је особито било јасно у лето те године. И у тим данима ова два честита свештеномонаха не посустају и не губе веру. Искористили су прилику и одржали један мисионарски течај.

Предавали су обојица. Заступљене су биле: Православље, култура, етика, народна и црквена историја, народни обичаји, неговање побожности и црквености, и посебно говорништво и беседништво. У одморима пригодне богомољачке песме, за упутствима за организацију молитвених богомољачких скупова. На крају, један оригиналан начин тестирања из пређеног градива: на столу расуте цедуљице са по три питања; требало је говорити одмах по извлачењу, да се провери знање, култура, речник, језик, богатство представа, реторика.

Ослобођење жељно очекивано, болно је разочарало многе. Као дим и пара, својеврсна фантазмагорија, нестале су и последње наде да ће срећа стићи поробљеној отаџбини. Нова власт, безбожничка по своме опредељењу, прво насрну на Свету Цркву и на њено свештенство, иначе тешко пострадао у окрутној и свирепој четворогодишњој окупацији. Настали су физички прогони, и осуде без суђења. У вртлогу тираније и безакоња, у вихору новог страдања, мучења и патњи, нестали су обојица ових врских Христових војника, часних, примерних и поштованих духовника... (Др Ђ. Слијепчевић, Историја Српске цркве, III део, стр. 151.)

М. С. М.

Грађевинска делатност у манастирима и освећења манастира

На првом послератном редовном заседању Светог архијерејског сабора 29. маја 1947. године, а по ослобођењу и повратку патријарха Гаврила из концентрационог логора Дахау, формирана је Шумадијска епархија са седиштем у Крагујевцу.

Новооснована Епархија обухвата ла је целу Шумадију, крајеве Левча и Темнића, изузев Груже, и у њој се стекло више од пола милиона верника.

За првог епископа новоосноване Епархије шумадијске изабран је епископ будимљански Валеријан, дотадашњи викар Његове Светости патријарха Гаврила.

Стање црква на овим просторима, које је млади епископ Валеријан затекао у време оснивања Епархије, било је веома оскудно. Сви храмови у Епархији били су у орозу стању — неки мање, неки више. Исти је случај и са црквеним и парохијским домовима.

Манастири су затечени у много горем стању. Ту су остале тешке последице рата. Сви су без изузетка били опљачкани, економски сатрвени, а што је најгоре остали су, такође, без својих житеља. Већина манастирских зграда и манастира били су упропашћени или сасвим оштећени. Оскудност у монаштву је била толика, да се скоро остало без монаха и без монашког подмлатка. У пет манастира, колико их је било приликом оснивања Епархије, живело је свега шест монаха и двадесет и три монахиње. Два су манастира, изузев храмова, запаљена и изгорела: Благовештење (код Страгара) и Грнчарица (код Крагујевца).

Колико је у току првих десет година побољшано стање манастира и монаштва најбоље потврђује чињеница да се успело у обнови још три манастира у којима се живот угасио још пренеколико векова. Тако је 1947. године обновљен манастир Ралетинац, у Левчу; године 1953. манастир Св. Арханђела Гаврила, звани Тресије, на Космају, а 1956. године манастир Св. Николе у Темнићу.

Од онда до данас монашки живот у Епархији шумадијској се унапредио како по броју житеља ових светиња, тако и обновом замрлих као и изградњом нових манастира.

У Шумадијској епархији данас постоји 16 манастира. Њихова обнова и унапређење се нарочито испољило у последњих 10-15 година... и још увек се гради и обнавља, насупрот економској кризи и беспарици. А ово потврђује да је задужбинарски дух, и у овим данима, присутан у нашем народу. Оно што је дотрајало или ружило — уклања се да би се градило изнова. А гради се у духу наше српско-византијске традиције: да буде лепо и постојано и за будуће генерације.

Ако обиђемо ма који манастир данас у Шумадијској епархији можемо закључити да је живот у њима заснован првенствено на молитви и раду. Неки од њих подсетиће нас на монаштво из првих векова хришћанства.

Манастир Благовештење

У срцу Шумадије, седам километара западно од Страгара, а у подножју огранака планине Рудника и Јарменовца, уздиже се древни манастир Благовештење — задужбина славне лозе Немањића.

Први део манастира (олтар и средња црква) подигнут је у XIII, а припрат је дозидана у XVII веку. За време Турака манастир је запустео. У своје време био је врло богат и његов посед је износио 1.000 хектара, а дариван је од многих.

Уочи II светског рата манастир је радио. За време рата 1942. Немци су спалили манастирске конаке, који су обновљени непосредно пред рат, а црква је остала поштеђена од непријатељске руке.

Аграрном реформом манастиру је одузета земља. За издржавање истог остављено је сашумом око 30 хектара.

Године 1946. у запуштени манастир долази садашња игуманија Михаила са руским сестрама и руском игуманијом Маријом. Када су ове 1948. године морале да напусте манастир, остаје монахиња Михаила са српским сестрама и тада прима дужност старешинства. Првих 6 месеци по доласку сестре су становале у селу, а пуних 7 година провеле су у манастирској штали.

* **Богомољец, богомолка** — су речи преузете из руског језика, где углавном значе: ходочасник, ходочасница, одн. побожна особа; јер, руска реч богомоље значи ходочашће, а реч богомољниј значи богобојажљив, побожан.

У српском језику данас, реч **богомољац** може имати и подругљиво значење (бого-мољци = Божји мољци)! Међутим, према речи богомоља (храм, молитва) имамо и наше речи: богомољан (побожан), богомоље (мољење Богу), богомољник (побожан човек), богомољство (побојност) и богомољски (који се односи на богомољу, али значи и богомољачки).

Прематоме, уместо речи: **богомољац, богомољци, богомољачки** — да би се избегла њихова подсмешљива конотација — лепше би било у потрѣбљавати: **богомолник, богомолници, богомолски, или: богомолитељ-и, богомолитељски.**

Б. В. А

Древни манастир
Благовештење у
срцу Шумадије

Године 1950. благовештењске се-стре преузимају рад на рашчишћава-њу рушевина старог конака, а у исто време оправљају велики конак који је био спаљен у време рата. Рад на оправци старог конака и приземне сале завршен је 1957. године.

По завршетку старог конака игу-манија Михаила већ 1960. зида нови конак (у дужини 25 метара). Конак је завршен исте године и освешан је на Преображење Господње од стране блаженопочившег епископа Валери-јана, уз велико народно славље.

Године 1965. у продужетку је дози-дано још 13 метара конака. А ван ма-настирске порте подигнута је нова помоћна зграда од тврдог материја-ла дужине 15 метара.

Обнова Благовештења је и даље трајала. Над великим конаком 1982. године изливена је бетонска плоча и над истим надзидан је спрат са див-ном капелом Св. Арханђела Михаи-ла. Иста је опремљена дуборезним иконостасом из Грчке, а певница, це-ливаоница и Владичански трон су копија иконостаса, мајстора и даро-давца из Крагујевца. Капела је живо-писана од стране сликара Спироса из Атине. Иста је освешана 20. окто-бра 1985. године од стране епископа шумадијског господина др Саве. (Слика на IV страни омота.)

Над постојећом манастирском ве-ликом салом саграђен је нови се-стрински конак 1987. године и исти је освешан од епископа Саве.

Прошле 1991. године сазида на је у подножју манастира, на извору жи-ве и лековите воде, капела Св. Петке, а која је још неосвешана.

Пре неколико година манастир је увео своје грејање, телефон и, пожр-твовањем мештана и својим, добио асфалтни пут.

Манастир Вољавча

Када је манастир Вољавча (код Страгара) основан не зна се поузда-но. Блаженопочивши Митрополит Михаило наводи 1050. годину.

Др Владимир Петковић, проф. Универзитета и академик, сматра да је манастир сазидао око 1530. годи-не, када је спахија Мехмед издао та-пију на земљу манастира Вољавче игуману Теодосију Кончиновићу.

О манастиру Вољавчи писали су заједнички архитекте проф. Ђурђе Бошковић, проф. др Бранислав Ву-ловић, проф. др Јован Нешковић и Мила Вуловић. Они мисле да је овај манастир подигнут крајем XV века или почетком XVI века.

Расправа о настанку манастира Вољавче настављена је и доцније. По Радивоју Љубинковићу оснивач — ктитор — Вољавче је Михаило Кончиновић, војвода Деспота Сте-фана Лазаревића. По њему Вољавча је задужбина угледног феудалца, који је манастиру даровао преко 350 хектара земље и три воденице.

Половином 18. века манастир је доста страдао од Турака. Пошто је послужио српској хајдучкој чети као уточиште, Турци — да би се осветили — опљачкају манастирску имовину и винограде, запале воденицу и на-метну тешку и велику глобу.

Године 1765. подигнут је, са источ-не стране цркве, конак са призе-мљем и спратом у коме је било седи-ште Правитељствујућег совјета — прве Карађорђевог владе.

Обновљен конак
манастира Благо-
вештења

За време Кочине крајине манастир је поново страдао од Турака.

Пошто је 1805. године у Вољавчи било седиште прве Српске владе — Карађорђе је, по угледу на своје славне претке, овековечио овде своје име једним здањем. Доцније, 1865. подигнут је нови конак над подрумом, уз помоћ народа а за време књаза Милоша Обреновића.

У току свога битисања овај манастир је био више пута пустошен.

Рат и окупација 1914-1918. као и 1941-1944. године манастир су уназдили. После ослобођења, аграрном реформом, земљишни посед манастира је сведен на 15 хектара (пет оранице и десет шуме).

Пре неколико година препокривен је стари конак и упристојена је његова унутрашњост куповином новог инвентара. Прошле 1991. године урађен је асфалтни пут од Бање до манастира.

Манастир Грнчарица

На путу Крагујевац-Баточина налази се манастир Грнчарица са црквом Св. Николе. Подигнута је за време владе султана Сулејмана (1521-1567), при игуману Максиму. Црква је изнова озидаана 1870. године.

О судбини овог манастира у 16, 17. и 18. веку, ништа се не зна.

У доба Кочине крајине манастир је порушен и спаљен. За време Карађорђевог устанка манастир је обновљен.

Нови конак у Грнчарици саграђен је пре једанаест година.

Свој успон Грнчарица је доживела за време игумана Иринеја Милићевића (1863-1895), који је обновио храм и конак а затим подигао и трпезаре.

Тешку судбину манастир Грнчарица је доживео за време I светског рата, а о којој је записао свештеник Комнен Поповић, парох Ботуњски, који је једно време вршио дужност старешине манастира.

Ратна 1941. година донела је нову несрећу и манастиру Грнчарици. Непријатељ је покупио све драгоцености, одвео стоку и манастир запалио. Тако је Грнчарица за време рата потпуно опустела. Оно што су 1946. године са собом донеле монахиње, на челу са својом игуманијом Ефросинијом, то је био целокупан инвентар манастира. Њиховим доласком Грнчарица је васкрсла. Захваљујући труду и самоодрицању сестринства — Грнчарица је постала врло уређен манастир. Обновљен је изгорели конак и подигнут је нови конак.

Године 1980. ударени су темељи будућег новог конака, и исти је освешћен 17. маја 1981. За годину дана је подигнут а потом је снабдевен потпуно новим намештајем. Пре 13 година овде је отворена **радионица за израду богослужбених одјејанија**. Одежде се шију не само за потребе Шумадијске епархије већ поруџбине долазе и из других места. Једна сестра израђује и **архијерејске митре** а друга слика **иконе** и за **иконостасе**. Поруџбине долазе и са других континента.

Манастир Денковац

На средокраћу Крагујева-Рековац, у атару села Велике Пчелице, налази се манастир Денковац. Подигнут је на веома скровитом месту, с десне стране Дуленке, у веома живописној и нетакнутој природи, окружен шумом и савршеним миром.

Манастир је био, у своје време, и седиште епископа. Када је порушен нема података. Претпоставља се да је то могло бити после сеобе Срба 1690. године.

Први покушај обнове овога манастира био је још у другој половини 19. века, али, из непознатих разлога, није успела.

Пред II светски рат опет је покушано да се манастир обнови и припремљена је опека, креч, а у 1940. години сакупљан је увелико и добровољни прилог. Поново је избио рат и сви планови су пропали. По завршетку рата цигла намењена за манастир — употребљена је за зидање задружног дома у Великим Пчелицама!

Сарадовима на обнови манастира наставља се тек 1957. године, када мештани Великих Пчелица ограђују порту, а 1965. зидају народну трпезарију.

Године 1974. на молбу житеља Великих Пчелица, блаженопочивши епископ Валеријан даје благослов за зидање манастирске цркве, које је почело и 1977. године дошло до крова.

Рад на обнови Денковца добија пун интензитет за време епископа Саве, који је у више наврата посетио овај манастир. Његовом апелу, упућеном црквеним општинама, манастирима, свештенству и верницима, сви су се, према својим могућностима, одазвали. Радови су одмицали бржим корацима.

Нови храм Успенија Пресвете Богородице у Великим Пчелицама је у потпуности завршен и снабдевен свим потребама. Освећење храма обављено је 6. септембра 1987. године, уз велико духовно и народно славље.

У изградњи је нови манастирски конак са спратом који је већ стављен под кров.

Стање шумадијских манастира после „ослобођења“ након Другог светског рата

За време Другог светског рата тешко су пострадали манастири **Благовештење**, код Страгара, и **Грнчарица**, крај Крагујевца, чији су конаци били потпуно спаљени. Конаци су спаљени од Немаца и Бугара, јер су се у њима повремено крили партизани. У Грнчарици се крио потоњи високи функционер КП, који, после рата, није нашао за сходно ни да запита шта је било са Грнчарицом, која је због њега спаљена, а још мање да се заузме да држава помогне обнову овога манастира!? Оба манастира су обновљена искључиво заслугом женског монаштва ових светиња и то у време када их је нова држава оставила БЕЗ ХЛЕБА. Наиме, после аграрне реформе, Благовештењу је остављено „зиратно“ земљиште где ни трње неће да расте. У варошици Страгарима је после аграрне реформе одузето и оно што је манастиру било „остављено“.

Крај Другог светског рата манастири су дочекали са земљиштем и имовином коју им ни Турци нису одузимали, али су то учинили „ослободиоци“ и, ево, како је то изгледало:

Благовештење: пре аграрне реформе зиратне земље 39 хектара, шуме 620 хектара. После аграрне реформе зиратне земље 15 хектара и шуме 15 хектара.

Вољавча: пре аграрне реформе зиратне земље 30 хектара, шуме 225 хектара. После аграрне реформе зиратне земље 6 хектара, шуме 4 хектара.

Грнчарица: пре аграрне реформе зиратне земље 95 хектара 58 ари и 50 метара, шуме 27 хектара 9 ари и 7 метара. После аграрне реформе зиратне земље 7 хектара 76 ари и 8 метара, и шуме 2 хектара 24 ара и 39 метара.

Јошаница: пре аграрне реформе зиратне земље 483 хектара, шуме 633 хектара. После аграрне реформе зиратне земље 4 хектара, шуме 6 хектара.

Каленић: пре аграрне реформе зиратне земље 84 хектара, шуме 950 хектара. После аграрне реформе зиратне земље 17 хектара 67 ари и 5 метара, а шуме 14 хектара 67 ари и 5 метара.

Светониколски манастир Грнчарица — на путу Крагујевац — Баточина, подигнут средином 16. века; у доба Кочине крајине спаљен и порушен, а обновљен у време Карађорђевог устанка; црква је изнова озидаана 1870. Тешку судбину манастир је доживео у оба светска рата.

Наши храмови

Црква Светог пророка Илије у Трнави

На старом београдском путу, између Крагујевца и Тополе, налази се велико и богато воћарско-виноградско село Трнава, које је због пространства подељено на Горњу и Доњу Трnavу, а коју је некада обухватао срез лепенички — округ крагујевачки.

Далеке 1866. године житељи Горње и Доње Трнавe поставили су темеље своје будуће цркве да би, кроз три године, ову и завршили. Када је 1869. године „пропојала“ одмах је добила свога свештеника Алексу Поповића, мада није била снабдевена свима потребама. За почетак биле су позајмљене како свете утвари (потребни богослужбени предмети) тако и богослужбене књиге од суседних цркава.

Надлежни парох Алекса Поповић, како је записано о њему у Летопису цркве трнавске, каже се да је био марљив и да се трудио у својим дужностима — како у цркви тако и у парохији. Сам, без супруге и деце, преминуо је у Трнави 6. октобра 1873. године и ту је сахрањен на сеоском гробљу.

Одмах по смрти свештеника Алексе Поповића парохијани села Трнавe упутили су молбу Митрополиту да им пошаље свештеника. И после краћег времена за пароху трнавског буде постављен свештеник Љубомир Исаковић, родом из Шаторње.

Доласком свештеника Љубомира Исаковића црква у Трнави је снабдевена свим потребним утварима; било је подигнуто 18 народних трпезара — трмова у порти црквеној, да услед лошег времена народ може да се склони (свака породица је имала свој трпезар).

Године 1885. свештеник Љубомир Исаковић био је, по молби, премештен за пароху у Шаторњи, а за пароху трнавског долази свештеник Божидар Петровић из Брестовца. За време свога службовања у Трнави свештеник Божидар је сву пажњу усредсредрио на улепшавање унутрашњости цркве. Иконостас који је деловао врло скромно улепшан је новим иконама.

На парохији трнавској свештеник Божидар је остао све до 1900. године када се, услед болести, повукао, а на

његово место дошао је свештеник Лука Спасојевић. Како су се у тој години дешавали чести земљотреси, црква је препукла. Црквени одбор се обратио Митрополиту и министру вера да одобре оправку цркве која је стављена у гвоздене утеге, како са унутрашње тако и са спољашње стране.

Године 1910. у цркви је постављен нов иконостас.

Свештеник Лука Спасојевић ревностно је вршио своју свештеничку дужност све до 1914. године, када је, услед уласка непријатеља у нашу земљу, црква у Трнави остала без свештеника. Добротом и превеликом пажњом породице свештеника Спасојевића, сви скупоченији предмети из цркве, као и књиге, били су закопани, а на тај начин и сачувани од уништења, изузев протокола крштених од 1904-1916. године који су упропашћени. Црквено звоно тешко 375 килограма, а које су добровољним прилозима купили парохијани, скинуто је од стране непријатеља и однето.

По завршетку I светског рата, вративши се са Солунског фронта, свештеник Спасојевић се враћа поново на парохију трнавску, коју су у току рата опслуживали суседни пароси.

На парохији трнавској свештеник Лука је остао до 1921. године када га замењује свештеник Бошко Карић, родом из Лужница. Одмах по увођењу у дужност, од стране архијерејског намесника лепеничког проте Петра Ђорђевића, свештеник Бошко је изабрао нови црквени одбор, а од школе измолио школско звоно на услугу, јер је црквено непријатељ однео. Затим је повео акцију око оградивања црквене порте, а да породице које су имале своје трпезаре ове и обнове.

Наредне 1922. године млади свештеник Бошко је повео акцију да се препокрије црква и порта озелени; затим да се подигне пред црквом споменик изгинулим ратницима од 1912-1918. године што је народ врло радо прихватио. Приликом освећења споменика било је величанствено славље уз присуство мноштва народа из целог округа. Држава је послала пук војске који је одао почасну паљбу краљевском заступнику генералу Јанку Вукотићу, команданту Шумадијске дивизије. Приликом освећења споменика свештенодејствовали су: прота Стеван Гужвић из Тополе, Алекса Исаковић из Саранова, Новица Павловић из Јарушица, Драгослав Вељковић из Лужница и надлежни свештеник Бошко Карић.

У 1923. години црква је снабдевана новим утварима и купљено је звоно тешко 365 килограма.

Услед честих земљотреса који су се догађали у 1926. години црква је била доста оштећена. Зато је црквени одбор у 1927. години добио одобрење да се црква генерално обнови што је и учињено.

Године 1927. за пароха трнавског постављен је свештеник Војислав Илић, парох течички, а који је рођен у Трнави. Свештеник Војислав Илић ревностно је вршио свештеничку службу и настојао да богослужења буду посећенија, а нарочито о црквеној слави. Пошто је црква пред његов долазак генерално обновљена, првих година се ништа није градило и тек 1933. ограда је мала порта, а 1934. године и велика.

Регулацијом парохија из 1933. године од парохије трнавске и Светлића — образована је I и II парохија трнавска. Прва трнавска додељена је свештенику Војиславу Илићу, а друга свештенику Константину Миловановићу, почетнику, који је примио дужност 26. новембра 1934. године. Наредне 1935. окречена је црква трнавска а 1936. ископан је црквени бунар.

Године 1937. долази до промена на парохији II трнавској. Свештеник Константин Миловановић бива премештен за пароха у Овсишту, а на његово место долази свештеник Никола Петроњко, парох из Влашке код Младеноваца. Оба пароха су се ангажовали да се подигне нови парохијски дом за свештенике.

Свештеник Никола Петроњко остао је на парохији трнавској до 1953. године када на његово место долази протојереј Василије Довганић, родом из Војводине, који је био врло образован и способан свештеник. У Трнави се прота Василије задржао само годину дана, а од 1955-1959. године на парохији II трнавској био је свештеник Манојло Крга, који је био протеран за време рата од усташких власти. Иако опљачкан и раскућен, са женом и малом децом, много се намучио и на парохији II трнавској. У немогућности да добије бољу парохију напустио је свештеничку службу и прешао у грађанску за матичара у Аранђеловцу.

По одласку свештеника Манојла Крге за пароха II трнавског постављен је новорукоположени свештеник Милутин Петровић, родом из Баточине. Иако је на овој парохији остао само до 1961. године, отац Ми-

лутин је остао у сећању својих парохијана као вредан и дисциплиновани свештеник, који се као такав могао само пожелети. Успео је за кратко време да среди стање у црквеној општини и управи, али његовим одласком ствари су се опет погоршале.

Године 1963. умире прота Воја Илић, а од 1962-1964. парох I трнавски био је свештеник Радован Јовић, који је опслуживао и парохију II трнавску. Свештеник Радован је био родом из Крчина, а примљен је као клирик Епархије рашко-призренске. Отац Радован од 1964. остаје на парохији I трнавској, а пензионисани свештеник Бошко Карић из Чумића, опслужује парохију II трнавску.

Наредне 1965. свештеник Радован Јовић, по молби, био је премештен за пароха у Д. Крчину, а на његово место долази протојереј Милош Минић, родом из Дабро-босанске епархије.

Године 1966. свештеник Бошко Карић, по својој молби, бива разрешен даљег опслуживања парохије II трнавске, а прима на опслуживање парохију у Овсишту. Идуће 1967. године изабран је нови црквени одбор који је повео акцију око сређивања црквених трпезара које су биле дотрајале. Следеће 1968. обновљен је парохијски дом.

Стогодишњицу свога постојања црква у Трнави прославила је 1969. године о црквеној слави уз велико народно славље. А 1971. извршена је генерална обнова спољашњости цркве.

Године 1972. за пароха II трнавског постављен је новорукоположени свештеник Милан Беговић, родом из Венчана код Аранђеловца, који је 1974. године обновио велелепни споменик изгинулим ратницима у I светском рату, а 1975. започео акцију за изградњу новог парохијског дома. Ускоро је обновљен и народни трпезар који се налази код улазне капије, а такође је постављена нова ограда око мале порте.

У 1976. години ради се интензивно на довршењу парохијског дома, што је и учињено, а 10. септембра се свештеник усељава. Наредне 1977. улепшан је народни трпезар и замењен креп на цркви.

Године 1978. обновљена је генерално црква у Трнави, а 1979. обележена је 110-огодишњица цркве. За ову прилику постављена је нова ограда око парохијског дома и обновљена око цркве. Свечаност је увеличао својим доласком Преосвећеног КАЛЕНИЋА 1.

ни епископ Сава који је, после Свете литургије, извршио освећење ново-подигнутог парохијског дома. Идуће 1980. године постављена је гвоздена ограда поред главног пута у дужини од 60 метара.

Услед потреса црква у Трнави је поново напукла и захтевала је генералну обнову. У кратком року од 20. априла до 27. јула 1983. црква је генерално обновљена; њу је осветио малим чином освећења, на дан храмовне славе, надлежни архијереј. Тим поводом Господин епископ Сава је одликовао црквени одбор архијерејском граматом признања, а надлежног пароха о. Милана достојанством протонамесника.

Иако је црква у Трнави више пута генерално обнављана — њена нова напуклост забринула је и вернике и о. Милана. Тим поводом одржана је 10. јануара 1988. године седница црквеног одбора на којој је присуствовао и Господин епископ Сава, као и већи број верника, ради заједничког договора како да се санира црква која је и услед суше много напукла. Ова година је протекла у мировању, а наредне 1989. на седници од 12. јануара одлучено је да се по парохији сакупљају добровољни прилози за оправку цркве. Међутим, расположење народа је било да се зида нова црква, а стара да послужи док се нова не заврши.

Жељу народа, да се у Трнави зида нова црква, пренео је Његовом Преосвештенству господину др Сави црквени одбор на челу са својим свештеником. Преосвећени епископ Сава је благословио жељу парохијана Горње и Доње Трнавe и Светлића и 28. фебруара 1989. године посетио је Трnavу ради одређивања локације. Народ је у већем броју дочекао свога Архијереја који је одржао присутнима беседу о значају подизања храма угледајући се на наше славне претке.

После разговора о стилу храма и начину изградње — одређена је и локација за цркву, а г. Радослав Прокић, арх. из Крагујевца, замољен је за израду плана. Заказан је и дан освећења темеља цркве. Био је то 8. мај 1989. који је био радостан дан за житеље ове парохије.

Наредне 1990. године, 17. јуна, када је комисија прегледала све понуде, извршена је погодба са Милинком Васиљевићем из Доње Трнавe да озида цркву у висини од 4,20 метара, а за суму од 350.000 динара.

Сви погођени радови су квалитетно урађени и мајстори исплаћени, чиме је завршена 1990. година.

У 1991. години радови су настављени са истим мајстором, уз погодбу да озида још 1 метар висине са венцем и све мале сводове са стубовима и првом плочом са бетонском гредом, а за суму од 400.000 динара. Радови су отпочели 1. септембра а завршени 20. новембра на опште задовољство.

Радовена изградњи цркве обишао је два пута Преосвећени епископ Сава и изразио своје задовољство напретком изградње и квалитетом изведених радова. (Слике на насловној страни.)

Из Летописа цркве у Трнави

+ Упокојила се у Господу монахиња Ефимија

У недељу, 15. децембра 1991. године, упокојила се у манастиру Драчи монахиња Ефимија.

Покојна монахиња Ефимија је рођена 1912. године у угледној богомолачкој породици у селу Дивци код Ваљева. Прве појмове о Богу и молитви стекла је у дому родитеља, а већ у 12. години одлази у манастир Петковицу (Шабачка епархија) где одмах долази под мудро руководство пок. игуманије Јелене, од које прима прва знања из Св. еванђаља и дела светих отаца. За три-четири године све то изучава и свој живот подешава по стеченим знањима из тих светих књига.

Пост, молитва, изучавање светих књига, учење црквеног појања постаје саставни део њеног живота.

У то време јавља јој се усну св. апостол и евангелист Лука, који је позива да изучава и почне да ради православно иконографију. Св. Лука је био први иконописац у хришћанској цркви. После овог, у сну добијеног позива, покојница се прихвата изучавања православне иконографије и почиње свој рад на томе пољу. Први њени радови су били иконе светитеља — крсних слава — пожељама њених пријатеља. Доцније је радила и целе иконостасе у појединим храмовима. Један од најбољих и последњих таквих радова јесте **иконостас новог храма у Дивостину**.

Њене иконе одишу духом светосавског православља, а њихова уметничка вредност, по мишљењу меродавних црквених власти, је на високом нивоу.

Пре Другог светског рата била је неговатељица и васпитачица у домовима сирочади, које је, широм своје епархије, оснивао блаженопочивши епископ жички Николај Велимировић.

У Крагујевцу је тада — иако је то подручје припадало Архијерејској београдско-карловачкој, највећом заслугом почившег новомученика Српске цркве, угледног крагујевачког свештеника Милана Сретеновића — подигла Дом за сиромашну и напуштenu децу „Богдај“.

Имао сам прилике да после рата разговарам са двојцом бивших штићеника овога Дома, у коме је поч. Ефимија била васпитачица. Њихова сећања: „...Била нам је и отац и мајка, никада није подигла глас, увек блага и тиха и спремна да нам помогне и разуме наше дечачке несташлуке“ најбоље указују каква је била покојница на своме послу према својим штићеницима.

Пре два месеца устала је са болесничке постеље да, у конаку манастира Драча, поздрави — складно и мудро — принца Томислава Карађорђевића, а преко њега и целу краљевску породицу.

По учењу науке, све пролази али ништа не пропада. Па, када не пропада тело које је од земље, где се враћа и раствара у елементе земље, како ће пропасти душа која је од вечнога Бога. „Ми смо искра у смртну прашину; Ми смо луча тамо обузети“ каже велики Његош. „Око не виде, ухо не чу и на срце човеку не дође што је Бог приправио онима који га љубе“... написано је у Светом писму. Цео свој век је провела у посту, молитви и животу по Св. еванђељу, те се ове речи у целости односе на пок. мати Ефимију, чија је душа сада у царству Блаженства, у заједници са српским светитељима, српским мученицима и српским дјевицама, где непрестано славе Бога и моле се за свој мученички српски род. (Слика на III страни омота.)

Прота Д. Бранковић

Овогодишња прослава Светога Саве у Крагујевачкој гимназији

Икона Св. Саве са упаљеним кандилом испод ње, била је на почасном месту у свечаној сали, на коме је стајала пре нешто више од једног и по века.

Стајале би ове светиње ко зна докле, и колико, да Св. Сава 1945. године није протеран из свих школа. Зато је данас разумљива радост, не само професора, наставника и ученика, него и Крагујевчана, чији су славни преци први започели светосавско славље, које се одавде пренело на све српске школе. Та радост је учинила да се победи онај скривени страх и зебња од етикетирања, што је била свакодневица нашег живљења у протеклих пола века. Та радост коју само небо даје, преко свога угодника Св. Саве, и која није од овога света, запажала се на лицима професора, ђака и свих присутних. Овога дана, кога нам даде Господ, све је свечано и лепо било и и миломе Богу приступачно.

ДОЧЕК ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ

Свечани дочек Њ. П. епископа шумадијског г. др Саве био је несвакидашњи. Од Епископије до Гимназије допратили су га двојица професора ове школе, а испред ње поздравили: директор г. Милан Ђокић професор са супругом, и домаћин славе, примаријус г. Раденко Петронијевић стоматолог са супругом. Лево и десно, све до сале, куда ће проћи, били су професори и наставници, ученице и ученици одевени у свечане староградске и народне ношње. Имате утисак као да идете кроз цветни врт који води у унутрашњост лепе палате, што Гимназија у ствари и јесте.

РЕЗАЊЕ СЛАВСКОГ КОЛАЧА

Одевен у мандију и друга архијерејска достојанства, тачно у 12 часова епископ г. др Сава ушао је у препуну свечану салу и обавио чин резања колача, уз саслужење: писац ових редова, г. Радована Чанчаревића протонамесника и ђакон г. Зорана Крстића и прислуживање двојице

чтечева иначе, ученика ове гимназије.

Замириса тамјан као кад небескога мира, заблисташе очи од радости, навреше сећања старијих на минуле године. Разлеже се по сали умиљна песма: „Пути воводјашчаго в жизањ наставник и првпрестолник и учитељ бил јеси...“ („Пути који води у живот, био си наставник, првпрестолник и учитељ...“).

По завршеном чину резања колача, видно расположен епископ г. др Сава рече:

„Пре пуне 152 године, Свети Сава је из ове куће, из овога дома, кренуо у све остале школе и гимназије целе обновљене Србије.

Ми се радујемо, што се после 50 година, Св. Сава поново вратио овој кући, и са тим жељама и са тим мислима, честитамо школску славу свима професорима и наставницима овог нашег угледног историјског завода, са жељом, да овај завод и у будућим поколењима васпитава омладину, која ће ширити ону просвету коју је Свети Сава основао у манастиру Хиландару, Студеници и осталим нашим манастирима, при којима су биле прве наше школе.

Бог нека благослови све оне који овде уче, и ђаке који се овде, у овом заводу уче“.

По датом благослову Епископ је сео на почасно место и отпочела је

СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА

Светосавску академију је отворио директор Крагујевачке гимназије г. Милан Ђокић професор; његов поздравни говор у целости преносимо:

„Ваше Преосвештенство, даме и господо,

Уважени гости и званице, драге колеге и ученици, са осећањем радости у овом просветљеном дану поздрављам Његово Преосвештенство епископа шумадијског господина др Саву, који нам је учинио особиту част присуством на нашој слави, као и његова часна пратња. Захваљујем се потпредседницима Скупштине општине Радмили Живадиновић и Животи Богдановићу, нашим бившим ученицима, са задовољством поздрављам Иву Ошاپовића, представника Министарства просвете, поздрављам ректора нашег Универзитета проф. др Илију Росића.

Чини ми нарочиту част што могу да се искрено, људски и са уважавањем захвалим и поздравим првог домаћина ове Светосавске свечаности — честиту породицу примаријуса др Раденка Петронијевића из Коњуше из Г. Груже, нашег бившег одличног ученика, и његову супругу Милу, као и њихово двоје деце, такође наше бивше ученике, а сада др Марију Петронијевић и сина др Милана, носиоца Вукове дипломе, а од синоћ добитника прве награде коју је уручио владика шумадијски господин др Сава, као најуспешнијем дипломираном студенту, са просечном оценом 9,68.

Желим да поздравим и нашег следећег домаћина славе Светога Саве — г. Слободана Пантића, директора 'Диорка'.

Драги моји гости, званичници, колеге и колегинице, драги моји ђаци!

Молим Вас да за тренутак усмирите поглед према овој мирној и животној светлости што нас обасјава са кандила испод светачког лика нашег духовника Св. Саве. Бар за тренутак предајмо се светлости тог лица, умном челу, дубоким плавим и топлим очима и проникнимо у дубину корења нашег језика, морама уметности, државности и државотворности, усправимо се и подаримо очима светлост, срцу радост, телу земаљски ослонац, души рајски мир.

Четрдесет пет година кандило је чамило у скровитом кутку Гимназије изгубљено, али је било скривено, године су га патинирале, али сјај је остао. Данас је опет запаљено јер је испод пепела наших заблуда, жар распламсан. Његова мирна светлост показана нам пут ка човеку, љубави, праштању, миру и спасењу!

Молим мог уваженог колегу професора Јосифа Милетића да беседи о Светом Сави.“

БЕСЕДА О СВЕТОМ САВИ

— Нико нема — што Србин имаје,
Србин има своју крсну славу,
крсну славу и Свећога Саву.

Крајем 12. века брзо се ширила вест Светом Гором о новом духовнику, који је оставио раскош и удобност владарског двора и дошао за искушеника и, као монах Сава, стекао духовно богатство, да овлада знањима и истинама... У време када је са својим оцем Немањом подигао манастир Хиландар, који ће се Савином заслу-

гом развити у центар књижевног и црквеног образовања средњовековних српских монаха, Сава се већ сматра и у Светој Гори и у Србији светитељем, у првом реду због свог начина живота, мудрости, знања и духовног подвига...

Кнез Милош Обреновић 1823. године издаје наредбу да дан Светога Саве буде празник у целом Књажевству и да се прославља по школама... Од тада па до 1945. године Свети Сава је слављен као школска слава, а 1946-47. промењен је карактер ове прославе. У овој истој сали, у којој сам 1946. године и ја био један од гимназијских ученика, неки други професор говорио нам је о „другу“ Сави Немањићу, који је био све друго само не наш светитељ...

Данас се на сваком кораку види до каквих су последица довеле такве одлуке. Чак су Св. Саву и његово учење прогласили мрачњаштвом и осудили на заборав. Није тешко закључити да су они који су нас нагнали да заборавимо оца наше духовности, наше државности и наше културе, желели да, заједно са њим, **заборавимо нашу духовност, нашу државност и нашу културу, и да у том заборава и сами нестанемо!**

Одлазећи у Св. Гору, у Византију, он је као 18-годишњак знао да је дошао у земљу блиставе културе и највећих знања... Цео живот Растко Немањић је посветио да бар део тога пресади на наше тле и посрби...

Његова црквена организација издржаће и оно што није могла државна, издржаће вишевековно ропство под Турцима и при том сачувати Српски Национ...

Свети Сава је тај који **спасава Србију — мирећи завађену браћу**, доноси народу мир; сељаке је вратио њивама и виноградима, сточаре — стадима; земља је почела да се богата, да доживљава полет и процват...

Савини закони су строги, али и хумани, закони који теже социјалној правди и солидарности. У њима стоји: „...те нико, нипошто **да не брине само о себи**, него и о ближњем, и нико да нема ништа више од другога: ни богаташ — од сиромаша, ни господар — од слуге, ни кнез — од онога над којим влада, ни цар — од војника, ни премудри — од неученог, јер свима је Бог подарио једну благодност“. У суровом и сировом Средњем веку, где је владало право јачега, овакав законодавац је у очима народа мроао да буде светац...

Оваког горостаса у препороду живота једног народа намени 12. и 13. века, немају ни највећи народи Европе; овако валичанственим делима нико није као Св. Сава задужио свој народ, нити је у темеље државности могао толико себе да угради. Нико није тако снажно деловао у толико различитих области као он... Свети Сава је створио и нешто што је неопипљиво, нешто невидљиво, али што ипак постоји. Створио је нешто што нису могли да схвате многи наши непријатељи... а то је она друга, небеска Србија и неуништива вера српског народа у ту Србију, која је била и остала извор неисцрпне снаге којом Срби могу да савладају сва искушења историје. Та Србија никад није била, нити може бити поражена...

Сви у цивилизованом свету враћају се свом почетку, свом извору, корену, ми Срби — свом духовном оцу, светитељу Сави и колевци Српства — старој Србији. Синан-паше су палиле и рушиле и у наше време чине то, на срамоту времена у коме смо, и данас по српским Крајинама; али још постоје Студеница, Високи Дечани, Пећка патријаршија, Богородица Љевишка, Грачаница, Девич и друге задужбине у којима се свет има још чему дивити. Схватили смо да је Свети Сава наш темељ и да је свешто смо зидали мимо тог темеља пропало и нестало. После много година изгледа да смо данас, под темељом свега онога што нам је вековима спаљивано, поново нашли крајеугаони камен — који се зове Христос. Тај Камен нека нам буде почетак новог пута, пута из незнања у сазнање, пута из самоће и тескобе у васељенску породицу.

Српска децо, децо светосавља, пронађите себена том путу, и будите достојни свога Светитеља — овим речима завршио је своју беседу проф. Јосиф Милетић.

Затим је хор од 70 ученица — одевених у беле блузе и црне сукње, под дириговањем гђе Ирене Васовић професора музике — отпевао по први пут после 50 година српску химну „Боже правде“...

Потом је хор запевао химну Светом Сави, и изведен је реситал који су зналачки припремиле: гђа Загорка Миладиновић и гђица Тања Грубор, професори српског језика и књижевности. Реситал нам је дочарао не само прошлост векова, него и нашу садашњост. Лепоти доживљаја допринели су не само извођачи ре-

ситала, него и гђа Ирена Васовић својом музичком обрадом.

На академији је подељена светосавска награда Емилу Живадиновићу и објављена за наредну годину на тему „Свети Сава“.

Није изостала ни поздравна реч примаријуса г. др Раденка Петронијевића, стоматолога, који је између осталог рекао: „...Изражавам срећу и велико задовољство, што ми је овом приликом припала част, да будем домаћин славе у Крагујевачкој гимназији са својом породицом... Ако у овом тренутку и на овом месту имам право на поруку она је: мир на земљи, срећа и напредак српском народу и свим људима добре воље... На многаја љета овом храму српске учености, просвете и културе! На многаја љета Гимназији, зато што је у доброј мери сачувала идентитет и достојанство српском роду.

Захваљујем Крагујевачкој гимназији, што је сачувала своју најсветије знамење, орден Св. Саве, који јој је додељен на прослави 1933. године, а мени дат да га данас носим и вама покажем“.

Пред полазак за професорску зборницу, хору ученица и извођача-мареситала г. Епископ је подарио по књигу Причања о Светом Сави.

За Њ. П. епископа г. др Саву и све госте домаћин славе примаријус г. др Раденко Петронијевић приредио је послужење.

протојереј Драгиша С. Јевтић

Како је ове године прослављен Свети Сава у Аранђеловцу и околини

Скоро педесет година Свети Сава је прослављан само у Цркви која је успела, у овим тешким послератним годинама, да сачува успомену на свога Учитеља, Просветитеља, Светитеља... Знамо и како су поједина деца прошла у школама само што су на овај дан рецитовали у цркви, иако је то био зимски — школски распуст!

Времена се мењају... Но и поред тога ове године његов празник је прослављен само у појединим школама. Додуше министар за просвету је ову одлуку и „препустио“ на вољу директорима школа!

У орашачком намесништву, у свим храмовима, Свети Сава је прослављен свечано као што је било и до

сада. Одслужена је Света литургија, пререзан славски колач, освећено жито, изведен светосавски програм, а деци подељени поклони.

У свим нашим парохијама живе, постоје и раде основне, а у граду Аранђеловцу и средње школе. Господин Милан Батрићев, директор Гимназије „Милош Савковић“ у Аранђеловцу, позвао ме је, као надлежног пароха, да за све ученике средњих школа одржим предавање о Св. Сави и извршим обред сечења славског колача и освећење жита. У спорт-

ској хали, у присуству осамдесет професора и 1.120 ученика, после отпеване Светосавске химне од стране школског хора, поздравио сам све професоре и ученике, честитао им славу, а директору школе предао икону „Свети Сава благосиља Српчак“. Затим сам одржао светосавску беседу на тему „Свети Сава — монах и његов живот у Светој Гори“. Потом је изведен реситал, а по завршеном, у зборници гимназије пресекао сам колач и осветио славско жито. Исти чин обавио сам и у Школи ученика у привреди.

Парох брезовачки, јереј, Милија Живанчевић, у Липовачкој школи је такође пресекао колач, осветио жито, уз светосавски програм који је припремила школа.

Питам се, на крају, где су остале школе и шта је са њиховим дугом према Св. Сави, а посебно где је школа на Колонији — која носи његово име?! (Слика на III страни омота.)

Архијерејски
намесник орашачки
Миленко Дидић,
протојереј

Служења, посете и приједи ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА САВЕ У ЕПАРХИЈАМА ШУМАДИЈСКОЈ И ТЕМИШВАРСКОЈ

ЈАНУАР 1992.

5. Служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Посетио децу без родитеља у Крагујевцу;

6. Посетио избеглице из Славоније у Трмбасу, код Крагујевца;

Служио бденије у Саборној цркви

7. Служио литургију у Саборној цркви;

8. Служио литургију у Старој цркви;

12. Служио литургију у Улбечу (Румунија) поводом оснивања нове парохије;

14. Служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

18. Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

19. Служио литургију у Саборној цркви;

21. Посетио академика Душана Каназира, председника САНУ;

23. Посетио село Дреновац и одредио локацију за нови храм;

Отворио у Крагујевцу изложбу копија фресака из манастира Пиве, рад Д. Нонина;

25. Пререзао колач на Крагујевачком универзитету поводом прославе Св. Саве;

26. Служио бденије у Саборној цркви;

27. Служио литургију у Саборној цркви;

Пререзао славски колач у Крагујевачкој гимназији.

ФЕБРУАР 1992.

1. Служио литургију у Саборној цркви;

4. Служио четрдесетодневни парастос монахињи Марији у ман. Драчи;

11. Посетио храм у изградњи у Вишевцу;

12. Пререзао славски колач припадницима Радикалне странке у Крагујевцу;

15. Служио литургију у Саборној цркви;

13. Служио опело др Миодрагу Божиловићу, бив. председнику ЦО у Јагодини;

Посетио оболелу монахињу Теоктисту у манастиру Каленићу;

16. Посетио манастир Грнчарицу;

17. Посетио манастир преп. Јова у Прекопечи;

23. Служио полугодишњи парастос блаженопочившем патријарху српском Герману;

24. председавао седници Епархијског савета;

Одржао конференцију са свима архијерејским намесницима.

МАРТ 1992.

3. Служио опело игуманији Јовани у манастиру Ваведењу;

Служио помен новопредстављеној монахињи Фотини у манастиру Каленићу;

4. председавао седници одбора за обнову конака манастира Каленић;

Посетио оболелу монахињу Теоктисту у манастиру Каленићу;

5. Посетио манастире Грнчарицу, Дивостин, преп. Јова у Прекопечи, Драчу, Каленић и Јошаницу;

8. Проповедао на опроштајном вечерњу у Саборној цркви;

11. Служио пређеосвећену литургију у Саборној цркви;

13. Служио пређеосвећену литургију у Саборној цркви.

Каленић ГОДИНА XIV
1 (75) 1992.

издаје Српска православна
Епархија шумадијска

Изази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник:
Драгослав Степковић

Уредништво и администрација
„Каленић“
Главна улица бр. 67
34000 Крагујевац

Телефон: 034/32-642

Жиро-рачун: „Каленић“ —
издавачка установа
Епархије шумадијске

Број жиро-рачуна:

61700-621-37-80700-86381

Број девизног рачуна:

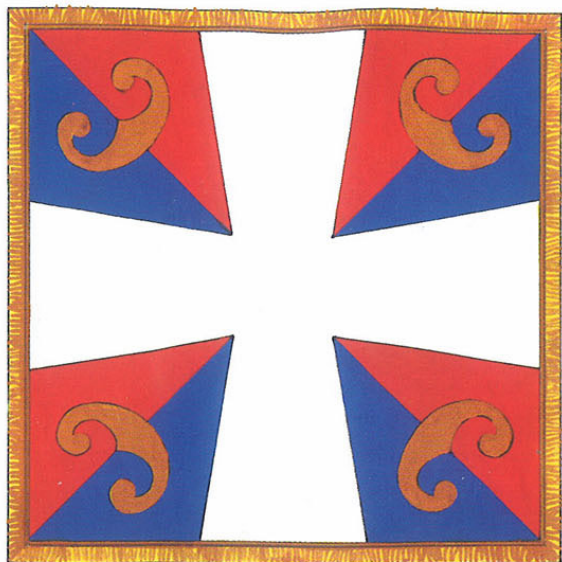
61700-621-37-727104-07002947

ЈИК БАНКА Д.Д. Београд
Пословна јединица Крагујевац

Штампана се у Штампарији Српске
патријаршије, Београд, 7. јула 5

Тираж: 12000 примерака

Годишња претплата
за иностранство: 15 ам. долара

„Хоћемо ли, најзад, сазрети — и као појединци и као нација? Хоћемо ли, поучени искуством, најзад научити ДА ОДСАД БУДЕМО СРБИ — СВОЈИ УВЕК И СВУДА, и код куће и у иностранству. Хоћемо ли најзад схватити да се морамо ослањати мање на „савезнике“, а више на Бога и на саме себе!“

(о. Матеја Матејић)

Мати Ефимија из манастира Драче упокојила се у Господу 15. децембра 1991. Као млада монахиња прихватила се изучавања православне иконографије и на том пољу доцније је успешно деловала. Један од последњих и најбољих њених великих радова су иконе на иконостасу новог храма у манастиру Дивостину. Пре II светског рата била је неговатељица и васпитачица у домовима сирочади које је у Жичкој епархији основао Владика Николај. Њени некадашњи штићеници и данас је са захвалношћу помињу: „Била нам је и отац и мати; никада није подигла глас, увек блага и тиха и спремна да нам помогне и разуме наше дечачке несташлуке“. (Снимак у Драчи 22. V 1988.)

За све ученике средњих школа у Аранђеловцу Светосавска прослава одржана је у спортској хали; протонамесник о. Миленко Дидић одржао је светосавску беседу.

У манастиру Грнчарици код Крагујевца — новији конак

Капела Св. арханђела Михаила у конаку манастира Благовештење код Страгара. Дуборезни иконостас рађен је у Грчкој, а према типу ниских олтарских преграда из ранохришћанских црква.

Епископ Сава са игуманијама манастира Шумадијске епархије: (слева надесно) м. Ефгџсинија из Грнчарице, м. Харитина из Ралетинца, м. Евпраксија из Каленића, м. Михаила из Благовештења и м. Февронија из Драче.

